ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРОСТУПКИ ДЕРЖАВ, ЩО УТВОРИЛИСЬ НА ТЕРЕНАХ КОЛИШНЬОЇ ЮГОСЛАВІЇ

Берзін Павло Сергійович
доктор юридичних наук,
професор кафедри кримінального права та кримінології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Увага до стану законодавства держав, які утворились на теренах колишньої Югославії (Республіки Сербія, Республіки Хорватія, Боснії і Герцеговіни, Республіки Словенія, Чорногорії та Республіки Македонія), що передбачає відповідальність за проступки[1], прикута насамперед у зв'язку з потребою з'ясувати, наскільки виправданою є необхідність прийняття самостійного Закону України про проступки (кримінальні проступки) з метою реалізації на законодавчому рівні положень п. 7 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України 2012 р. (далі – КПК України) про те, що закон України про кримінальну відповідальність – це законодавчі акти України, які встановлюють кримінальну відповідальність (Кримінальний кодекс України та закон України про кримінальні проступки). З урахуванням цього виникає

[1] У цій перелік не включена Республіка Косово, оскільки вона не має окремого законодавчого акту, який би передбачав відповідальність за вчинення проступків (у Республіці Косово відповідальність за вчинення злочинів передбачена у Кримінальному кодексі, прийнятому 20 квітня 2012 року, який вступив у силу з 1 січня 2013 року).

©Берзін П.С.

потреба проаналізувати хоча б на загальному рівні положення тих законодавчих актів європейських держав, які неодмінно сприятимуть подальшому визначенню умов їх врахування при системному узгодженні положень чинного КПК України та кримінального законодавства України. У певній мірі цьому може сприяти законодавчий досвід зазначених держав колишнього соціалістичного табору, які після проголошення ними незалежності «виробили» власні редакції самостійних законів про проступки, що виступили по-суті нормативною (юридичною) підставою «для формування самостійного виду юридичної відповідальності, який є відмінним як від адміністративної, так і від кримінальної відповідальності» [1]. Для позначення такого виду юридичної відповідальності (відмінної від административно-деліктної та кримінальної) в іноземній літературі навіть використовується поняття «проступкова відповідальність» [2][1].

У теорії вітчизняного кримінального права системний аналіз змісту зазначених положень законодавства держав колишньої Югославії, необхідний для визначення особливостей співвідношення понять «проступок» та «злочин» (або: «кримінальне правопорушення», «злочин» та «проступок» чи «кримінальний проступок»), не здійснювався. В деяких випадках автори лише вказували на назви спеціальних законодавчих актів окремих держав колишньої Югославії про проступки (йшлося, зокрема, про Республіку Сербія, Республіку Словенія та Республіку Хорватія) [4], наголошуючи, що наявність таких самостійних законодавчих актів у зазначених державах має визнаватись запорукою висновку про «наближення до європейських правових стандартів й більш чіткого розмежування між сферами адміністративної та кримінальної відповідальності» [5]. Щоправда, наразі деякі із вказаних для ілюстрації цього висновку законодавчих актів держав колишньої Югославії є вже такими, що втратили чинність. Зокрема, у Республіці Сербія на зміну Закону про проступки 2007 року у 2013 році прийшов Закон з одноіменною назвою, а у Республіці Словенія Закон про проступки, що застосовувався з 2003 року, неодноразово змінювався й доповнювався та, зрештою, увійшов до змісту Зведеного Закону

[1] У курсі лекцій з проступкового права Республіки Сербія, основаному на положеннях Закону Республіки Сербія про проступки 2013 року, автором використовується поняття «проступкова відповідальність» *(прекршајна одговорност)* та визначаються наступні «складові елементи» такої проступкової відповідальності: 1) осудність (*урачунљивост*), як передумова вини; 2) умисел та необережність, як форми вини, що виражають психічне ставлення винного до вчиненого діяння; 3) усвідомлення, а також обмежене (зменшене) усвідомлення *(дужност свести)* забороненості діяння (проступку), що позначує нормативний аспект вини [3].

©Берзін П.С.

Республіки Словенія про проступки, що вступив у силу в 2011 році. Що ж стосується Закону Республіки Хорватія про проступки проти публічного порядку та спокою, прийнятого за часів Соціалістичної Республіки Хорватія у 1977 році й викладеного у новій редакції в 1990 році, то він й досі залишається чинним. Однак, у 2007 році в Республіці Хорватіябув прийнятий також самостійний Проступковий закон *(Prekršajni zakon)* (про це див. нижче). Проте ці зміни законодавства держав колишньої Югославії аж ніяк не впливають на актуальність самої ідеї прийняття в Україні окремого законодавчого акту про проступки (кримінальні проступки) та на концептуальність висновку про доцільність існування в нашій державі такого законодавчого акту, що в підсумку «створить підстави для формування самостійного виду юридичної відповідальності, який є відмінним як від адміністративної, так й від кримінальної відповідальності» [6].

У той же час окремі із положень законодавства про проступки держав колишньої Югославії ставали предметом дослідження у працях представників української науки адміністративного права. Так, О.А. Банчук звертався до окремих положень законодавства Республіки Сербія, Республіки Словенія та Республіки Хорватія про адміністративні делікти (щоправда, окремі з таких законодавчих джерел (редакцій законів про проступки) на сьогодні вже втратили чинність) [7].

1. РЕСПУБЛІКА СЕРБІЯ.

1.1. Загальні відомості про кримінальне та проступкове законодавство.

У Республіці Сербія сьогодні застосовуються такі законодавчі акти, що передбачають відповідальність за:

а) злочини:

- Кримінальний закон Республіки Сербія, який був прийнятий у 2005 році та вступив у силу з 1 січня 2006 року (із подальшими змінами у 2009, 2012, 2013 й 2014 роках застосовується у Республіці Сербія по теперішний час); слід враховувати, що цей Кримінальний закон застосовувався у Республіці Сербія, коли вона входила до складу Державного Союзу Сербії та Чорногорії (далі – ДССЧ) в період з 1 січня по 5 червня 2006 року, а після розпаду ДССЧ й проголошення Сербією незалежності – у Республіці Сербія як незалежний державі;

©Берзін П.С.

б) проступки:

- Закон про проступки, який прийнятий в 2013 році, вступив у силу 2 серпня 2013 року та застосовується з 1 березня 2014 року.

1.2. Основні положення, що стосуються поняття проступків та застосування санкцій за їх вчинення:

Кримінально-правові приписи передбачені у першій частині, що складається з наступних глав: I) «Загальні положення»; II) «Вчинення проступку»; III) «Відповідальність за проступок»; IV) «Пенітенціарні санкції»; V) «Конфіскація доходів»; VI) «Положення щодо неповнолітніх»; VII) «Давність». У другій частині Закону передбачаються положення, присвячені провадженню в справах про проступки (зокрема, глави VIII – XXXVI, в про органи, що здійснюють провадження, звільнення від відповідальності за проступки, засудження за них, процесуальні документи, строки, стадії, виконання рішення, його реєстрацію[1]).

Проступком визнається незаконний акт поведінки, який законом чи відповідним уповноваженим органом влади визначений як проступок (ст.ст. 2, 10). Його формами є дія та бездіяльність (ст. 10) у час, коли особа діяла чи була зобов'язана діяти незалежно від моменту настання наслідків (ст. 11). Основними цілями застосування санкцій за проступки, що визначені в Законі, називається запобігання повторного його вчинення (ст.ст. 5, 8). Окрім вчинків, пов'язаних з проступком, у Законі визначаються такі акти поведінки, які виключають їх (актів) проступковий характер: необхідна оборона (самозахист) (ст. 13), крайня необхідність (ст. 14), непереборна сила та примус (ст. 15). Визначається також така стадія вчинення проступку, як замах (згідно зі ст. 16 Закону замах на вчинення проступку тягне санкції лише в тому разі, якщо це спеціально передбачено).

Суб'єктом проступкової відповідальності визнається фізична особа, підприємець, юридична особа, а також особа, уповноважена юридичною особою (відповідальна у складі юридичної особи) (ст. 17). У ст. 17 Закону окремо відзначається, що Республіка Сербія, територіальні автономії, їх органи, а також органи (одиниці) місцевого самоврядування не можуть визнаватись суб'єктами відповідальності. У Законі окремо визначаються характеристики фізичної особи як суб'єкта відповідальності (ст. 18), відсутності вини (ст. 19),

[1] З огляду на предмет мого дослідження процесуальні положення, присвячені провадженню справ про проступки, не аналізуватимуться.

©Берзін П.С.

недбалої вини (ст. 20), фактичної помилки (ст. 21), юридичної помилки (ст. 22), загального поняття співучасті (ст. 23), провокації при вчиненні проступків (ст. 24), ознаки й особливості правової оцінки пособництва (ст. 25), межі відповідальності співучасників (ст. 26), особливості так званої «корпоративної відповідальності», тобто відповідальності юридичних осіб (ст.ст. 27, 28), відповідальності підприємців (ст. 29), осіб, які були уповноваженими юридиною особою (відповідальними у складі юридичної особи) (ст. 30), відповідальність іноземців (ст. 31).

Як приклад відзначу, що згідно зі ст. 27 Закону юридична особа підлягає відповідальності за проступок, якщо останній був вчинений особою, стосовно якої органом управління чи відповідним керівником здійснювався нагляд, а також іншою особою, уповноваженою від імені юридичної особи. Юридична особа визнається винною у вчиненні проступку, якщо: 1) орган керівництва прийняв незаконне рішення чи наказ про вчинення проступку, а також інша особа мала зобов'язання вчинити проступок; 2) уповноважена (відповідальна) особа відмовляється вчинити проступок, але його вчиняє фізична особа, стосовно якої видане відповідне розпорядження чи на яку поширюється відповідний нагляд. Окремо варто відзначити те, що у ст. 27 Закону передбачається наступне правило: «Відповідальність фізичних осіб або відповідальних осіб у складі юридичної особи за проступок, карний злочин або цивільне правопорушення не виключає відповідальності юридичних осіб за проступки».

Відповідно до ст. 32 Закону санкціями, що передбачаються за проступки, є: штраф, штрафні бали, попередження, заходи захисту, навчальні заходи. Зміст кожної із цих санкцій роз'яснюється в окремій нормі. Наприклад, у ст. 52 Закону видами захисних заходів визнаються: конфіскація; заборона вчиняти відповідні дії; заборона юридичній особі займатися відповідною діяльністю; заборона відповідальній особі виконувати завдання; заборона керувати автотранспортним засобом; примусове лікування залежності від наркотиків, алкоголю чи психотропних речовин; примусове психіатричне лікування; утримання потерпілого, приміщення чи місця вчинення проступку; заборона відвідувати відповідні спортивні заходи; доведення рішення суду до відома громадськості; видворення іноземця за межі території Республіки Сербія; конфіскація тварин та заборона утримувати тварин.

©Берзін П.С.

1.3. Загальні висновки:

1.3.1. Ілюстрацією багатоманітності джерел кримінального права Республіки Сербія, зумовленої складними державно-політичними умовами розвитку цієї держави, є те, що впродовж 1992-2016 років у цій державі застосовувались такі законодавчі акти, що передбачали відповідальність за злочини й *на сьогодні втратили чинність:* 1) Основний Кримінальний закон, прийнятий у 1976 році; цей закон застосовувався у Республіці Сербія з 1977 року в період СФРЮ (коли у складі СФРЮ ця держава мала статус Соціалістичної Республіки Сербія, далі – СРС), а також після 1992 року, коли відбувся розпад СФРЮ, – у Союзній Республіці Югославія (далі – СРЮ), що існувала впродовж 1992-2003 років (до її складу входили Сербія та Чорногорія); в період існування СРЮ (1992-2003) цей Основний Кримінальний закон діяв паралельно з окремим Кримінальним законом, що також застосовувася на території Республіки Сербія (в різних її «статусах» у складі СФРЮ та СРЮ) у зазначений час (див. нижче); 2) окремий Кримінальний закон, прийнятий у 1977 році (застосовувася в період 1977-2006 років спочатку в СРС, а після розпаду СФРЮ в 1992 році – у Республіці Сербія, коли вона входила до складу СРЮ в період 1992-2003 років, та ДССЧ впродовж 2003-2006 років. Крім цього, впродовж 1992-2016 років у Республіці Сербія також застосовувались законодавчі акти, що передбачали відповідальність за проступки й *на сьогодні втратили чинність:* 1) Закон про проступки, прийнятий у 1989 році (тобто у період існування СРС у складі СФРЮ) й застосовувався як у СРС, так і у Республіці Сербія, коли вона входила до складу СРЮ (1992-2003) і ДССЧ (2003-2006) після розпаду СФРЮ, а також у незалежній Республіці Сербія (2006-2007) після розпаду ДССЧ у 2006 році; 2) Закон про проступки, прийнятий у 2007 році (дати початку його застосування постійно змінювались; в останній редакції ст. 308 цього Закону йшлося про початок його застосування, як 1 січня 2010 року) й застосовувася до 1 березня 2014 року.

1.3.2. У Законі про проступки поняття проступку містить вказівку на те, що здійснений особою акт поведінки визнається проступком лише законом чи відповідним уповноваженим органом влади. У зв'язку з цим кримінально-правові положення, що стосуються проступків, можуть міститись не лише у законодавчих, але й в інших нормативно-правових актах.

1.3.3. У Законі про проступки відсутні визначення критеріїв (підстав, орієнтирів) розмежування проступку, злочину (кримінального злочину) та цивільних правопорушень (деякі положення зазначеного Закону вказують на

©Берзін П.С.

окремі із таких критеріїв; див. ст. 27 Закону). Тому існує неоднозначність при співвідношенні ознак проступку та злочину, визначених на законодавчому рівні. Законодавче закріплення таких критеріїв необхідне для уникнення того, що один і той самий критерій може бути «властивий» як проступку, так і злочину певного виду, а також вчинкам, що не визнаються ними. У названому Законі про проступки відсутня систематизація (поділ) проступків залежно від ступеня та/або характеру заподіяної шкоди. Відтак, у нормах цього Закону відсутні різновиди проступків, систематизовані (поділені) за критерієм ступеня та/або характеру заподіяної щкоди.

2. ЧОРНОГОРІЯ.

2.1. Загальні відомості про кримінальне та проступкове законодавство.

Чинними у Чорногорії на сьогодні є такі законодавчі акти, що передбачають відповідальність за:

а) злочини:

- Кримінальний закон, який був прийнятий 23 грудня 2003 року, вступив у силу 25 грудня 2003 року (з моменту опублікування) та застосовується з 25 березня 2004 року (через три місяці після вступу в силу);

- Закон про відповідальність юридичних осіб за кримінальні злочини, який був прийнятий 27 грудня 2006 року та вступив у силу 5 листопада 2007 року;

б) проступки:

- Закон про проступки, який був прийнятий 22 липня 2011 року і застосовується з 1 вересня 2011 року.

2.2. Основні положення, що стосуються поняття проступків та застосування санкцій за їх вчинення:

Кримінально-правові приписи передбачені у першій частині Закону, що складається з наступних глав: I) «Загальні положення»; II) «Способи вчинення прступку»; III) «Суб'єкти проступкової відповідальності та строки відповідальності»; IV) «Пенітенціарні санкції». У другій частині Закону передбачаються процесуальні положення, присвячені провадженню в справах про проступки.

У главі I «Загальні положення» визначається предмет даного Закону, а саме: визначення проступків, санкцій за них, проступкової відповідальності, а також провадження в справах про проступки та виконання застосованих санкцій (ст. 1). Крім цього, у цій главі закріплюється положення про:

©Берзін П.С.

визначення проступку – порушення громадського порядку, яке визначається законом та за вчинення якого передбачені відповідні санкції (ст. 2); принцип законності у визначенні проступку та застосуванні санкцій за нього (ст. 3); підстави застосування санкцій за проступок (ст. 4); види санкцій (пенітенціарних санкцій), якими визнаються: покарання, попередження вироком, заходи безпеки, виховні заходи (ст. 5); загальну мету санкцій, яка полягає у тому, щоб зробити застереження особі, яка вчинила проступок, а також вплинути на неї та на інших осіб для запобігання вчиненню проступків (ст. 6); призначення коштів, сплачених як штраф (ст. 7); обмеження положень стосовно часу вчинення проступку (ст. 8); чинність положень у просторі (ст. 9); дипломатичний імунітет (ст. 10); тлумачення окремих термінів та їх сполучень, що використовуються в Законі, а також окремих граматичних правил їх застосування (наприклад, вказівка на те, що «вси терміни, які використовуються в даному Законі для фізичних осіб чоловічого роду включають також вирази жіночого роду») (ст. 11).

У главі II закріплюються: дві форми здійснення проступку – дія та бездіяльність (бездіяльність визначається у формулюванні «особа не може виконати дію, яку слід було виконати») (ст. 12); особливості відповідальності за замах на проступок, який можливий лише в разі передбачення цього Законом (при цьому відповідні положення Кримінального закону Чорногорії застосовуються відповідно) (ст. 13); застосування положень кримінального закону Чорногорії стосовно порядку, часу та місця виконання необхидної оборони (самозахисту), крайньої необхідності, непереборної сили та загрози (ст. 14).

У главі III визначені наступні суб'єкти проступкової відповідальності (ст.ст. 15-21): фізична особа, юридична особа, відповідальна особа в складі юридичної особи, відповідальна особа в складі органів державної влади і управління, органів місцевої влади й місцевого самоврядування (ч. 1 ст. 15). Крім цього, у ч. 2 ст. 15 зазначається, що державні органи, органи місцевої влади, органи місцевого самоврядування можуть підлягати відповідальності за проступок. Відповідальність юридичних осіб за проступки також називається «корпоративною» (ст. 17). Заслуговує на увагу вказівка у ст. 21 Закону про те, що відповідні положення Кримінального закону Чорногорії стосовно вини, відповідальності, умислу, недбалості, фактичної і юридичної помилки, співучасті, пособництва та підбурювання застосовуються до суб'єктів

©Берзін П.С.

проступкової відповідальності (визначення цих понять зазначений Закон про проступки не включає).

Передбачений у ст. 5 Закону такий вид санкції (пенітенціарної санкції), як покарання, конкретизується у ст. 22 Закону з урахуванням наступних його (покарання) різновидів: позбавленя волі; штраф; штраф або тюремне ув'язнення (ч. 1). При цьому в разі вчинення проступку юридичною особою або так званою відповідальною особою може бути застосований лише штраф (ч. 2).

2.3. Загальні висновки:

2.3.1. Ілюстрацією багатоманітності джерел кримінального права Чорногорії є те, що впродовж 1992-2016 років у цій державі застосовувались такі законодавчі акти, що передбачали відповідальність за злочини й *на сьогодні втратили чинність:* 1) Основний Кримінальний закон, прийнятий у 1976 році; цей закон застосовувався у Чорногорії з 1977 року в період СФРЮ (коли у складі СФРЮ ця держава мала статус Соціалістичної Республіки Чорногорія, далі – СРЧ), а також після 1992 року, коли відбувся розпад СФРЮ, – у СРЮ, що існувала впродовж 1992-2003 років (до її складу входили Сербія та Чорногорія); в період існування СРЮ (1992-2003) цей Основний Кримінальний закон діяв паралельно з окремим Кримінальним законом, що також застосовувася на території Чорногорії (в різних її «статусах» у складі СФРЮ та СРЮ) у зазначений час (див. нижче); як вже зазначалося, на сьогодні Основний Кримінальний закон *втратив чинність*; 2) окремий Кримінальний закон, прийнятий у 1977 році (застосовувася в період 1977-2004 років спочатку в СРЧ, а після розпаду СФРЮ в 1992 році – у Чорногорії, коли вона входила до складу СРЮ в період 1992-2003 років, а також у період існування ДССЧ на початку 2004 року до початку застосування Кримінального закону Чорногорії 2003 року; на сьогодні Кримінальний закон 1977 року *втратив чинність*

2.3.2. Поняття проступку в Законі про проступки пов'язується виключно з «порушенням громадського порядку», що значно «звужує» його співвідношення з поняттям злочину відповідного виду.

2.3.3. У Законі про проступки критерії співвідношення (розмежування) проступку та злочину відповідного виду відсутні. Таким критерієм, як вже зазначалось (див. підпункт 1.3.3), можна вважати ступень та/або характер заподіяної шкоди. Проте його визначення потребує відповідних змін на законодавчому рівні.

©Берзін П.С.

3. РЕСПУБЛІКА ХОРВАТІЯ.

3.1. Загальні відомості про кримінальне та проступкове законодавство.

Чинними у Хорватії на сьогодні є такі законодавчі акти, що передбачають відповідальність за:

а) злочини:

- Кримінальний закон, прийнятий 21 жовтня 2011 року, який вступив у силу 1 січня 2013 року;

б) проступки:

- Проступковий закон, який був прийнятий 3 жовтня 2007 року та вступив у силу 1 січня 2008 року;

- Закон про проступки проти публічного порядку та спокою, прийнятий за часів Соціалістичної Республіки Хорватія (далі – СРХ) у 1977 році, який вступив у силу 25 жовтня 1977 року (цей закон був викладений у новій редакції 2 вересня 1990 року і досі є чинним);

- проступки окремих видів передбачені в інших законодавчих актах Республіки Хорватія, що на сьогодні є *чинними,* а саме: у Законі про захист тварин 2006 року, Законі про торгівлю 2008 року, Законі про азартні ігри 2009 року, Законі про зброю 2007 року, Законі про вибухові речовини 2004 року, Законі про громадські зібрання 1999 року, Законі про запобігання насильства у спортивних заходах 2003 року, Законі про посвідчення особи 2002 року, Законі про захист від шуму 2009 року, Законі про відходи 2004 року, Законі про запобігання дискримінації 2008 року;

3.2. Основні положення, що стосуються поняття проступків та застосування санкцій за їх вчинення:

У Проступковому законі положення стосовно змісту проступкової відповідальності визначені у першій частині «Загальні положення». Глава перша цієї частини включає статті про визнання проступком вчинку, який шкодить громадському порядку, громадській дисципліні та іншим соціальним цінностям, що не охороняються Кримінальним та іншими законами) (ст. 1), про визначення принципу законності, згідно з яким санкції за проступки можуть передбачатись на підставі закону та рішень одиниць місцевого і регіонального органу влади (ст. 2), обов'язкове застосування більш м'яких положень (норм) (ст. 3), принципу вини (ст. 4), види санкцій за вчинення проступку (а саме: а) покарання (штраф і примусове ув'язнення); б) заходи захисту; в) заходи застереження (попередження і обґрунтована пропозиція); г) виховні заходи; г)

©Берзін П.С.

санкції за проступок, що застосовуються за рішенням одиниці місцевого і регіонального органу влади) (ст. 5), загальну мету застосування санкцій за проступок (ст. 6), обмеження при застосуванні санкцій (стосуються прав, свобод та мають відповідати виду вчиненого проступку) (ст. 7), право на реабілітацію (ст. 8).

Санкції за вчинений проступок передбачені у ст. 5 Проступкового закону та поділяються на три групи. Перші дві з цих груп включають певні види зазначених санкцій: 1) санкції за проступки, що можуть застосовуватись певним законом, який передбачає такий проступок та їх (санкцій) застосування до особи, яка вчинила проступок (такими санкціями, зокрема, називаються у ч. 1 ст. 5: покарання (штраф і примусове ув'язнення); б) заходи захисту); 2) санкції за проступки, передбачені цим Проступковим законом (ними у ч. 2 ст. 5 визнаються: а) заходи застереження (попередження і обґрунтована пропозиція); б) заходи захисту; в) виховні заходи); 3) санкції за проступки, які можуть застосовуватись до особи, що вчинила проступок, на підставі рішення одиниці місцевого і регіонального органу влади (їх види у Проступковому законі не визначені взагалі, а сама вказівка на таку групу зазначена у ч. 3 ст. 5 Проступкового закону). При цьому в ч. 4 ст. 5 зазначається, що в разі, якщо це не вказується у Проступковому законі, то для кожного виду санкції має бути визначений відповідний проступок, або ж передбачена тривалість такої санкції за відповідний проступок на визначений або невизначений строк.

У другій главі «Застосування Проступкового закону» визначається проступкова відповідальність малолітніх осіб (ст. 9), винятки із загальних правил застосування цього Закону (ст. 10), застосування окремих положень Проступкового закону (зокрема, тих, що стосуються діяльності юридичних осіб, відповідальних осіб у складі юридичних осіб, самозайнятих підприємців) (ст. 11), застосування Проступкового закону на морському або повітряному судні (ст. 12), строки давності застосування проступкової відповідальності, їх перебіг та переривання (ст. 13), виконання санкцій за проступок, їх строки та переривання (ст. 14).

У третій главі «Проступки» визначаються способи (ст. 15), час (ст. 16), місце (ст. 17) вчинення проступків, а також особливості необхідної оборони (ст. 18), крайньої необхідності (ст. 19), непереборної сили та загрози (ст. 20), замаху на вчинення проступку (ст. 21), вчинення проступку одноособово та разом з іншими співучасниками (ст. 22), відповідальності співучасників при вчиненні проступку (ст. 23), пособництва та підбурювання (ст. 24).

©Берзін П.С.

У четвертій главі «Вина» визначається зміст вини (ст. 25), впливу на вину істотного зменшення розумової здатності особи (ст. 26), стану сп'яніння (ст. 27) та недбалості (ст. 28), фактичної (ст. 29) і юридичної (ст. 30) помилки.

3.3. Загальні висновки:

3.3.1. Ілюстрацією багатоманітності джерел кримінального права Республічки Хорватія є те, що впродовж 1992-2016 років у цій державі застосовувались такі законодавчі акти, що передбачали відповідальність за злочини й *на сьогодні втратили чинність:*

1) Основний Кримінальний закон, прийнятий у 1976 році; цей закон застосовувався в Хорватії з 1977 року в період СФРЮ (коли у складі СФРЮ ця держава мала статус Соціалістичної Республіки Хорватія (СРХ) й до кінця 1991 року, коли ця держава проголосила незалежність; у 1992 році цей закон був об'єднаний разом із окремим Кримінальним законом, прийнятим ще у 1977 році за часів СРХ (з 1991 року – Кримінальний закон Республіки Хорватія), в окремий законодавчий акт під назвою «Основний Кримінальний кодекс Республіки Хорватія», що застосовувався до 1 січня 1998 року) [8]; *(на сьогодні втратив чинність);*

2) окремий Кримінальний закон СРХ (з 1991 року – Кримінальний закон Республіки Хорватія), прийнятий у 1977 році (застосовувася в період 1977-1998 років спочатку в СРХ, а після проголошення Республікою Хорватією незалежності у 1991 році був об'єднаний разом з Основним Кримінальним законом 1976 року (див. вище) в окремий законодавчий акт під назвою «Основний Кримінальний кодекс Республіки Хорватія», який застосовувався до 1 січня 1998 року); *втратив чинність* у зв'язку із вступом у силу Кримінального кодексу Республіки Хорватія 1997 року;

3) Кримінальний кодекс, прийнятий 21 жовтня 1997 року, який вступив у силу 1 січня 1998 року; *втратив чинність* 1 січня 2013 року, коли вступив у силу Кримінальний закон 2011 року;

3.3.2. Визначення поняття проступку в Проступковому законі стосується заподіяння шкоди таким об'єктам правової охорони, як громадський порядок, громадська дисципліна та соціальних цінностей, що не охороняються Кримінальним та іншими законами Республіки Хорватія. Однак, критерії співвідношення (розмежування) вчинків, які завдають відповідної шкоди соціальним цінностям, передбаченими як об'єкти правової охорони Проступковим, Кримінальним та іншими законами, в Проступковому законі не закріплюються. Проте конкретизація зазначених соціальних цінностей у тексті

©Берзін П.С.

Проступкового закону може вказувати на законодавчі орієнтири ступеня та/або характеру заподіяної шкоди, як критеріїв співвідношення (розмежування) зазначених вчинків (див. вище).

4. БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА, ЇЇ СУБ'ЄКТИ ТА ОСОБЛИВА ЧАСТИНА.

4.1. Боснія і Герцеговина (далі – БіГ).

4.1.1. Загальні відомості про кримінальне та проступкове законодавство.

Аналіз джерел кримінального права такої держави, як БіГ, передбачає врахування специфічного державного устрою, пов'язаного з ознаками її федеративного та конфедеративного устрою. У складі БіГ виділяється два рівноправні суб'єкти: а) Федерація Боснії і Герцеговини (далі – ФБіГ); б) Республіка Сербська, а також в) окрема частина цих суб'єктів – область з особливим правовим статусом під назвою «Округ Брчко БіГ». Тому в разі, коли вказується законодавчий акт БіГ, то мається на увазі рівень самостійної федеративної держави, а при вказівці на законодовчий акт ФБіГ – рівень окремого суб'єкта такої федеративної держави, як БіГ. Оскільки за формою державного устрою таке державне утворення у складі БіГ, як ФБіГ, є федеративним, то в межах його (ФБіГ) суб'єктів (вони визначаються як кантони) також існують самостійні законодавчі акти, що є джерелами кримінального права. Самостійні кримінальні закони (законодавство) є також у Республіці Сербській та Окрузі Брчко.

Отже, при визначенні джерел кримінального права такої держави, як БіГ, та її суб'єктів й особливої частини (Округу Брчко БіГ), слід розрізняти:

а) кримінальне законодавство БіГ на так званому «загальнофедеративному рівні»;

б) кримінальне законодавство суб'єктів БіГ, одним із яких є таке державне утворення, як ФБіГ;

в) кримінальне законодавство суб'єктів такого державного утворення в складі БіГ, як ФБіГ (тобто її кантонів);

г) кримінальне законодавство Республіки Сербської;

д) кримінальне законодавство Округу Брчко БіГ.

На рівні такої федеративної держави, як ***БіГ,*** чинними є наступні законодавчі акти, що передбачають відповідальність за:

©Берзін П.С.

а) злочини:

- Кримінальний закон БіГ, прийнятий 24 січня 2003 року, який вступив у силу 1 березня 2003 року;

- Закон БіГ про виконання кримінальних покарань, утримання під вартою та інших заходів, прийнятий 1 лютого 2010 року, який вступив у силу 16 лютого 2010 року;

б) проступки:

- Закон БіГ про проступки, прийнятий на засіданні Палати представників 17 марта 2007 року й засіданні Палати народів 30 березня 2007 року, який вступив у силу 12 червня 2007 року;

- Закон БіГ про митні проступки, прийнятий на засіданні Палати представників 25 жовтня 2005 року й засіданні Палати народів 28 листопада 2005 року, який застосовується з 28 грудня 2005 року.

4.1.2. Основні положення, що стосуються поняття проступків та застосування санкцій за їх вчинення:

У розділі I «Загальні положення» Закону БіГ про проступки визначені його задачі (ст. 1), поняття проступку (ст. 2), відповідні терміни, що використовуються у Законі (ст. 3), нормативні підстави визнання вчиненого проступком певного виду (ст. 4), права осіб, винних у вчиненні проступку (ст. 5), застосування арешту до особи, підозрюваної у вчиненні проступку, з метою забезпити сплату нею штрафу (ст. 6), застосування проступкового законодавства БіГ на території БіГ, повітряному чи морскому судні (ст. 7), питання юрисдикції при застосуванні проступкового законодавства БіГ (ст.ст. 8-15), а також загальні правила застосування положень Кримінального та Кримінально-процесуального законів БіГ (ст. 16).

Задачами Закону БіГ про проступки визнається регулювання діяльності уповноважених органів БіГ при прийнятті рішення про проступки, що передбачені законами та іншими нормативно-правими актами БіГ, а також повноважень та юрисдикції судів ФБіГ, Республіки Сербської та округу Брчко при прийнятті рішень щодо проступків, передбачених законами та іншими нормативно-правовими актами БіГ.

У ч. 1 ст. 1 Закону БіГ про проступки останніми визнаються порушення громадського порядку, врегульованої економічної і фінансової діяльності, передбаченої законом чи іншим правовим актом, що визначають характеристики проступку та встановлених санкцій. У ч. 2 цієї статті вказується, що проступок може бути вчинений шляхом дії чи бездіяльності, а у

©Берзін П.С.

ч. 3 має місце вказівка на проступкову відповідальність особи в разі її недбалого ставлення до вчинення проступку (зокрема, незважаючи на те, що положення про проступки можуть передбачати відповідальність за вчинене діяння лише за наявності умислу). Крім цього, законодавцем БіГ передбачається, що винною у вчиненні проступку може бути фізична та юридична особа (ч. 4), а також те, що замах на вчинення проступку не тягне відповідальності (ч. 5).

Варто відзначити, що в Законі БіГ про проступки на рівні окремих дефініцій визначений зміст не всіх понять (термінів), які використовуються у його тексті. Законодавець БіГ вважає, що окремі із таких понять (термінів) мають спільний зміст з тими, які використані у Кримінальному законі БіГ. Для цього він в ч. 1 ст. 16 передбачає положення про те, що в разі, якщо інше не передбачається положеннями Закону БіГ про проступки, то до проступків мають застосовуватися наступні положення Кримінального закону БіГ: «необхідна оборона» та «крайня необхідність»; «співучасники»; «підбурювання»; «пособництво», «межі відповідальності та винуватості співучасників»; «відповідальність»; «умисел»; «недбалість»; «фактична помилка»; «юридична помилка» та «корпоративна відповідальність». Крім цього, в разі конкуренції положень Кримінального закону та положень Закону БіГ про проступки застосовуються положення останнього (ч. 3 ст. 16).

У роздлілі II «Матеріально-правові положення» визначаються характеристики часу й місця вчинення проступків (ст. 17), а також санкції за вчинення проступків та особливості їх застосування (ст.ст. 18-25). Так, у ч. 1 ст. 18 передбачено, що до осіб, винних у вчиненні проступку можуть бути застосовані санкції у виді: а) штрафу; б) умовного засудження; в) догани; г) захисних заходів. У ч. 2 цієї ж статті визначається, що, окрім санкцій, за вчинення проступків можуть застосовуватися наступні заходи: а) конфіскація доходів; б) обов'язок відшкодування заподіяної шкоди; в) нарахування штрафних балів; г) позбавлення волі для стягнення штрафу.

4.1.3. Загальні висновки:

Визначення поняття проступку в Законі БіГ про проступки стосується порушень громадського порядку, врегульованої економічної і фінансової діяльності, передбаченої законом чи іншим правовим актом. При цьому у таких законах й правових актах мають визначатись характеристики проступку та встановлених за його вчинення санкцій.

©Берзін П.С.

Критерії співвідношення (розмежування) порушень, які визнаються проступками та злочинами певних видів, у Законі БіГ про проступки не закріплені. Проте окремі орієнтири щодо визначення цих критеріїв можуть бути з'ясовані шляхом застосування окремих положень Кримінального закону БіГ (див. ч.ч. 1, 3 ст. 16 Закону БіГ про проступки стосно застосування окремих положень Кримінального закону БіГ до проступків).

4.2. ФБіГ.

4.2.1. Загальні відомості про кримінальне та проступкове законодавство.

Кримінальне законодавство ФБіГ ніколи не було кодифікованим і «представлене» на федеративному рівні Кримінальним законом та іншими законами, що передбачають відповідальність за вчинення злочинів та проступків певних видів, а також законами, які стосуються інших галузей права, але включають певні кримінально-правові норми. Як вже зазначалось, кожен окремий суб'єкт ФБіГ має самостійні закони про кримінальну відповідальність за злочини та проступки певних видів. Наприклад, у Середньобоснійському кантоні чинним є Закон про проступки, прийнятий 9 лютого 2010 року.

У ФБіГ на федеральному рівні застосовуються такі законодавчі акти, що передбачають відповідальність за:

а) злочини:

- Кримінальний закон ФБіГ, прийнятий 28 липня 2003 року, який вступив у силу 1 серпня 2003 року;

- Закон про виконання кримінальних покарань в ФБіГ, який оприлюднений на підстави Указу про оголошення цього Закону від 20 жовтня 1998 року та вступив у силу 23 листопада 1998 року;

б) проступки:

- Закон ФБіГ про проступки, який прийнятий на засіданні Палати представників 6 травня 2014 року та на засіданні Палати народів 5 червня 2014 року (це визначено в Указі про оголошення Закону про проступки від 29 ліпня 2014 року) та вступив у силу 14 серпня 2014 року.

4.2.2. Основні положення, що стосуються поняття проступків та застосування санкцій за їх вчинення:

У розділі I «Загальні положення» частини першої Закону ФБіГ про проступки закріплені положення про сферу дії цього Закону (ст. 1).

У ст. 1 Закону визначено, що він визначає (у тому числі) такі поняття, як

©Берзін П.С.

проступок й санкції за його вчинення. Саме ж поняття проступку закріплюється у ч. 1 ст. 2 цього Закону (ним визнається порушення громадського порядку чи інших соціальних цінностей, що не є захищеними відповідно до Кримінального закону та інших законів, які визначають кримінальні злочини і проступки та визначаються характеристиками проступку і передбачених санкцій). Зміст проступку утворюють дія та бездіяльність (ч. 4 ст. 2), а винними можуть визнаватись як фізична, так і юридична особи (ч. 6 ст. 2, ст. 6). Згідно з ч. 7 ст. 2 замах на вчинення проступку не тягне відповідальності.

Крім цього, у зазначеному розділі Закону ФБіГ про проступки визначається зміст окремих термінів, що використовуються в ньому (ст. 3), конкретизуються права осіб, які обвинувачуються у вчиненні проступків (ст.ст. 4, 5), визначається особа, яка є представником обвинуваченої юридичної особи (ст. 7), а також особа, яка не може бути таким представником (ст. 8). У ст. 9 Закону визначаються особливості дипломатичного імунітету, а у ст. 10 роз'яснюється, що за вчинення проступку не підлягають відповідальності Федерація, кантон, місто, муніципалітет та місцева громада.

Зміст проступку й санкцій за його вчинення може бути визначений законами БіГ, ФБіГ, а також законами й правилами Ради міністрів БіГ, урядом ФБіГ, урядом кантону та рішеннями міських і муніципальних рад (ч. 1 ст. 12). При цьому органи, уповноважені приймати правила про проступки можуть визначати штрафи й захисні заходи, передбачені даним Законом ФБіГ про проступки, та в межах, встановлених цим Законом (ч. 2 ст. 12)

Часом вчинення проступку визнається час, коли винний діяв або мав діяти незалежно від того, коли настав наслідок (ст. 13). Місцем вчинення проступку визнається місце, у якому винний діяв або мав діяти, а також місце, у якому настав наслідок (ст. 14).

У розділі II «Санкції» частини першої Закону ФБіГ про проступки визначені види санкцій та заходів, що можуть застосовуватись за вчинення проступку (ст. 21). Особливості застосування таких санкцій та заходів визначені у ст.ст. 22-39 Закону. Санкціями, які можуть застсовуватись до особи, винної у вчиненні проступку, визнаються: а) штраф; б) умовне засудження; в) догана; г) захисні заходи (ч. 1 ст. 21). Заходами, які застосвуються за вчинення проступку (окрім санкцій), визнаються: а) конфіскація доходів; б) обов'язок відшкодування шкоди; в) нарахування штрафних балів; г) позбавлення волі для стягнення штрафу.

©Берзін П.С.

4.2.3. Загальні висновки:

Визначення поняття проступку в Законі ФБіГ про проступки охоплює порушення громадського порядку чи інших соціальних цінностей, які не визнаються об'єктами правовової охорони за Кримінальним законом ФБіГ та іншими законами ФБіГ. Зміст таких об'єктів правовової охорони має залежити від визнання конкретного вчинку проступком певного виду, а також від санкцій, які передбачені за вчинення таких проступків у законах БіГ, ФБіГ, а також інших нормативно-правових актах БіГ та ФБіГ.

Критерії співвідношення (розмежування) змісту порушень, які визнаються проступками та злочинами певних видів, у Законі ФБіГ про проступки не визначаються. Крім цього, у Законі відсутні спеціальні приписи щодо співвідношення понять (термінів), які мають однаковий «проступковий» та кримінально-правовий зміст й підлягають застосуванню за наявності певних підстав (як, наприклад, це має місце у ч.ч. 1, 3 ст. 16 Закону БіГ про проступки при визначенні змісту окремих положень Кримінального закону БіГ, що можуть застосовуватись до проступків; див. про це підпункт 4.1.2).

4.3. Республіка Сербська.

4.3.1. Загальні відомості про кримінальне та проступкове законодавство.

У Республіці Сербській чинними на сьогодні є наступні законодавчі акти, що передбачають відповідальність за:

а) злочини:

- Кримінальний закон Республіки Сербської, прийнятий 28 травня 2003 року, який застосовується з 1 липня 2003 року;

- Закон про виконання кримінальних покарань Республіки Сербської, прийнятий 25 січня 2010 року, який вступив у силу 19 листопада 2010 року;

б) проступки:

- Закон Республіки Сербської про проступки, прийнятий 2 липня 2014 року, який вступив у силу 10 липня 2014 року (з 1 вересня 2006 року й до 10 липня 2014 року в Республіці Сербській застосовувався попередній Закон про проступки, прийнятий 31 березня 2006 року).

4.3.2. Основні положення, що стосуються поняття проступків та застосування санкцій за їх вчинення:

Глава I «Загальні положення» Закону Республіки Сербської про проступки включає положення про предмет цього Закону (ст. 1), поняття проступку (ст. 2), принцип відповідальності та законності у передбаченні

©Берзін П.С.

проступків та санкцій за їх вчинення (ст. 3), джерела «формування» проступкової відповідальності (ст. 4), мету застосування санкцій за проступки (ст. 5), час обмеження чи застосування більш м'якого закону чи положення (ст. 6), дію закону чи положення у просторі (ст. 7), заборону повторного засудження за один й той самий проступок (ст. 8), зміст прав осіб, які звинувачуються у вчиненні проступків (ст. 9), зміст прав затримуваних осіб (ст. 10), значення окремих термінів, що використовуються у Законі (ст. 11), дотримання дипломатичного імунітету (ст. 12).

У ч. 1 ст. 2 визначається поняття проступку (ним визнаються протиправні діяння, що являють собою порушення громадського порядку або врегульованої економічної та фінансової діяльності, які у законі або іншому положенні передбачають певні ознаки та встановлені за їх вчинення санкції). Не визнається проступком діяння, яке хоча й містить ознаки проступку, передбаченого законом чи іншим положенням, але має незначний ступінь небезпеки, оскільки є малозначним та тягне за собою незначні шкідливі наслідки або шкідливі наслідки є взагалі відсутніми (ч. 2 ст. 2).

Згідно з ч. 1 ст. 4 Закону проступок і санкції за його вчинення можуть бути визначені законом, положенням чи рішенням уряду, рішенням міської ради та рішенням муніципального зібрання. У свою чергу, органи, уповноважені застосовувати положення про проступки, можуть застосовувати лише санкції, передбачені даним Законом і в межах, визначених цим Законом (ч. 2 ст. 4). Органи, уповноважені видавати положення, передбачені в ч. 1 ст. 4 Закону, можуть визначати санкції лише за порушення положень, які вони приймають в межах своїх повноважень, встановлених Конституцією і законами, а також за наявності умов, передбачених зазначеним Законом про проступки.

У главі II «Вчинення проступку» визначені положення про утворення проступку дією та бездіяльністю (ст. 13), відповідальність за замах на проступок (лише в разі, якщо це передбачається Законом чи відповідним положенням) (ст. 14), час вчинення проступку (ст. 15), місце вчинення проступку (ст. 16), необхідну оборону (ст. 17), крайню необхідність (ст. 18), застосування сили й примусу (ст. 19).

У главі III «Відповідальність за проступок» Закону визначається, що суб'єктами відповідальності можуть бути: фізичні особи, підприємці, юридичні особи та відповідальні особи у складі юридичних осіб, відповідальні службовці у складі державних органів, республіканські органи управління (ч. 1 ст. 21). Так, згідно з ч. 1 ст. 22 цього Закону, відповідальність фізичної особи за

©Берзін П.С.

проступок настає в разі, якщо на момент його вчинення вона є психічно осудною та вчинила проступок умисно чи з необережності. Зміст чинників, які унеможливлюють відповідальність фізичної особи за проступок (неосудність, добровільне сп'яніння та значне зниження розумових здібностей), окремо розкривається у ст. 23 Закону.

Крім цього, у зазначеній главі Закону визначається поняття умислу й необережності (ст. 24), фактичної помилки (помилки у факті) (ст. 25), юридичної помилки (ст. 26), співучасників (ст. 27), підбурювання (ст. 28), пособництва (ст. 29), меж відповідальності співучасників (ст. 30), відповідальності юридичної особи (ст. 31), відповідальності ліквідацією юридичної особи (ст. 32), відповідальності підприємців (ст. 33), відповідальних осіб (ст. 34) та іноземців (ст. 35).

Поняття проступкових санкцій та особливості їх застосування визначені у главі IV «Проступкові санкції» Закону (ст.ст. 36-68). Так, у ч. 1 ст. 36 передбачено, що проступковими санкціями є: 1) штраф; 2) нарахування штрафних балів; 3) запобіжні заходи; 4) гарантування та 5) навчальні заходи. Крім цього, додатково до зазначених санкцій можуть бути застосовані наступні заходи: 1) конфіскація доходів; 2) обов'язок відшкодування збитків та 3) позбавлення волі для стягнення штрафів (ч. 2 ст. 36).

4.3.3. Загальні висновки:

Визначення поняття проступку у Законі Республіки Сербської про проступки включає вказівку на порушення таких об'єктів правової охорони, як громадський порядок та врегульовану економічну й фінансову діяльність. Ознаки проступків конкретних видів, а також санкції за їх вчинення визначаються у законодавчих чи інших нормативно-правових актах Республіки Сербської.

У Законі Республіки Сербської про проступки не визначені критерії співвідношення (розмежування) змісту проступків та злочинів певних (суміжних) видів. Відсутні також й спеціальні приписи (орієнтири) стосовно можливого застосування відповідних положень Кримінального закону для визначення положень Закону про проступки (як це має місце, наприклад, у проступкових законах БіГ та ФБіГ).

©Берзін П.С.

4.4. Округ Брчко БіГ.

4.3.1. Загальні відомості про кримінальне та проступкове законодавство.

В Окрузі Брчко БіГ чинними на сьогодні є наступні законодавчі акти, що передбачають відповідальність за:

а) злочини:

- Кримінальний закон Округу Брчко БіГ, прийнятий 9 жовтня 2013 року;
- Закон про виконання кримінальних покарань, утримання під вартою та інших заходів в Окрузі Брчко БіГ, прийнятий 12 жовтня 2011 року;

б) проступки:

- Закон про проступки Округу Брчко БіГ, прийнятий 26 червня 2007 року, який вступив у силу 4 липня 2007 року та застосовується з 1 жовтня того ж року.

4.4.2. Основні положення, що стосуються поняття проступків та застосування санкцій за їх вчинення:

У розділі I «Загальні положення» Частини першої Закону про проступки Округу Брчко БіГ визначається сфера застосування цього Закону (зокрема, як регулювання питань юрисдикції й провадження стосовно проступків в Окрузі Брчко) (ст. 1), зміст певних термінів, що використовуються у Законі (ст. 2).

Серед термінів, зміст яких закріплюється у ст. 2 Закону, слід окремо відзначити ті, що визначають зміст уповноважених органів (такими органами визнаються компетентні органи поліції БіГ чи Округу Брчко БіГ, інспектори або особи, уповноважені на проведення перевірок, а також департаменти уряду Округу Брчко БіГ, відповідні юридичні особи, що є державними органами, уповноваженими на виконання законів й положень, які передбачають проступки), осіб, які підлягають відповідальності за проступки (ними визнаються як фізичні, так і юридичні особи, а також особи, відповідальні у складі юридичних осіб, яким, зокрема, доручене виконання відповідних завдань, пов'язаних з керівництвом, діяльністю й документообігом, та особи, що виконують покладені на них обов'язки у місцевих органах), потерпілих й засуджених осіб (поняття засудженої особи *(kažnjeni lice),* за Законом про проступки Округу Брчко БіГ, є відмінним від поняття особи, що підлягає відповідальності *(okrivljeni lice),* та позначує особу, яка «остаточно визнана

©Берзін П.С.

винною у проступку або стосовно якої винесене правомочне рішення[1] про проступок, яким вона визнається відповідальною у вчиненні конкретного проступку»), судів першої й другої інстанцій Округу Брчко БіГ. Крім цього, у ч. 2 ст. 2 Закону закріплюється положення, згідно з яким, «якщо цей Закон передбачає інше, то терміни, що в ньому використовуються, також мають значення, передбачене у ст. 2 зазначеного Кримінального закону Округу Брчко БіГ».

У ст. 3 розділу I «Загальні положення» Частини другої Закону визначається поняття проступку (зокрема, як порушення громадського порядку або правил з економічних чи фінансових питань, за яке законом або іншим нормативним актом передбачені його конкретні ознаки та встановлені відповідні санкції) (ч. 1), а також утворення проступку діянням та бездіяльністю (ч. 2), закріплюються передумови відповідальності в разі недбалого вчинення проступку (йдеться про те, що особа підлягає відповідальності за вчинення проступку з недбалості лише у разі відсутності в інших законодавчих актах спеціальної вказівки на відповідальність за умисне вчинення цього ж проступку) (ч. 3), можливість вчинення проступку фізичною та юридичною особами (ч. 4) та відсутність відповідальності за замах на проступок (ч. 5).

Відповідно до положень ст. 4 Закону проступки й санкції за їх вчинення можуть бути передбачені законом та іншими нормативно-правовими актами парламенту *(Skupštine)* Округу Брчко БіГ. Водночас суди округу Брчко БіГ мають повноваження приймати рішення про проступки, вчинені на території округу, які передбачаються законами та іншими нормативно-правовими актами не лише Округу Брчко, але й держави БіГ (ст. 5).

Крім цього, у статтях розділу I передбачаються процесуальні підстави застосування санкцій за проступки (ст. 6), визначаються права осіб, обвинувачених у вчиненні проступків (ст. 7), особливості процесуального затримання особи, гарантії у забезпеченні її присутності та сплати нею штрафу (ст. 8), а також застосування (якщо інше не передбачене цим же Законом) у разі вчинення проступків окремих положень Кримінального закону Округу Брчко БіГ, що стосуються необхідної оборони, крайньої необхідності, співучасників, підбурювання, пособництва, осудності, умислу, недбалості, фактичної і

[1] «Правомочне рішення», тобто таке, що вступило у законну силу.

©Берзін П.С.

юридичної помилки, відповідальності юридичних осіб за вчинення кримінальних злочинів (щоправда, окремо в ст. 10 Закону про проступки все ж передбачені особливості відповідальності за вчинення проступків так званої відповідальної особи у складі юридичної особи) (ч. 1 ст. 9). При цьому в разі будь-яких суперечностей між положеннями Закону про проступки та Кримінального закону застосовуються положення першого (ч. 3 ст. 9).

У розділі ІІ «Санкції» Частини другої Закону передбачаються види санкцій за вчинення проступків та особливості їх застосування (ст.ст. 12-24). Зокрема, за вчинення проступків можуть застосовуватись наступні санкції: 1) грошовий штраф; 2) умовне засудження; 3) догана; 4) захисні заходи (ч. 1 ст. 11). Додатково до цих санкцій, згідно з ч. 2 ст. 11 Закону, за вчинення проступків можуть застосовуватись наступні заходи: 1) конфіскація доходів; 2) обов'язок відшкодування збитків; 3) нарахування штрафних балів; 4) позбавлення волі для стягнення штрафів.

4.5. Загальні висновки:

Визначене у Законі про проступки Округу Брчко БіГ поняття проступку включає вказівку на порушення таких об'єктів правової охорони, як громадський порядок та правила з економічних або фінансових питань. Конкретні види таких проступків, а також санкції за їх вчинення мають передбачатись законодавчими або іншими нормативно-правовими актами Округу Брчко БіГ.

Критерії співвідношення (розмежування) проступків та злочинів певних видів у цьому Законі не закріплені. Проте деякі орієнтири визначення цих критеріїв містяться у Кримінальному законі Округу Брчко та стосуються поняття необхідної оборони, крайньої необхідності, співучасників, підбурювання, пособництва, осудності, умислу, недбалості, фактичної і юридичної помилки, відповідальності юридичних осіб за вчинення кримінальних злочинів (можливість застосування цих положень Кримінального закону передбачається ст. 9 Закону про проступки). У разі конкуренції норм зазначеного Закону про проступки та норм Кримінального закону Округу Брчко БіГ пріоритет у застосуванні надається першим.

5. РЕСПУБЛІКА СЛОВЕНІЯ.

5.1. Загальні відомості про кримінальне та проступкове законодавство.

Законодавство цієї держави передбачає специфічний спосіб їх кодифікації. Такий спосіб характерний також для кримінального і

©Берзін П.С.

проступкового законодавства Республіки Словенія. Зокрема, Кримінальний закон і Закон про проступки є узагальненими (словенський законодавець називає їх «зведеними»), мають «форму» законодавчих актів та включають низку окремих законів, поправок у них та різних законів, якими вносяться зміни до відповідних законодавчих актів. При цьому кожне із таких окремих законів, поправок у них та інших законів, якими вносяться зміни, після вступу в силу включається у зміст відповідного «зведеного законодавчого акта», але у той же час виступає самостійним джерелом кримінального і проступкового права.

Чинними у Республіці Словенія на сьогодні є наступні «зведені законодавчі акти» та їх «складові», що передбачають відповідальність за:

а) злочини:

- Зведений Кримінальний кодекс (його скорочена назва у словенському законодавстві позначається, як «KZ-1-UPB2»), зміст якого на підставі рішення Національного Зібрання від 18 жовтня 2001 року та Сесії Національної Асамблеї від 14 червня 2012 року включає наступні законодавчі акти:

1) Кримінальний закон (скорочена назва у законодавстві позначається, як «KZ-1»), прийнятий 28 травня 2008 року, який опублікований 4 червня 2008 року та вступив у силу 1 листопада 2008 року (в редакції від 14 червня 2012 року);

2) Поправки у зазначеному в п. 1 Кримінальному кодексі, який позначений у законодавстві, як «KZ-1»; ці поправки прийняті 30 червня 2008 року та опубліковані 1 липня 2008 року;

3) Закон про внесення змін до зазначеного в п. 1 Кримінального кодексу; цей Закон прийнятий 14 травня 2009 року, вступив у силу з моменту опублікування 26 травня 2009 року та позначений у словенському законодавстві, як «KZ-1A»;

4) Закон про внесення змін до зазначеного в п. 1 Кримінального кодексу; цей Закон прийнятий 2 листопада 2011 року, опублікований 14 листопада 2011 року, вступив у силу 14 травня 2012 року та позначений у словенському законодавстві, як «KZ-1B»;

- Зведений Закон про відповідальність юридичних осіб за кримінальні злочини, який позначений у словенському законодавстві, як «ZOPOKD»; цей Закон складається із шести законодавчих актів, а саме:

1) Закон про відповідальність юридичних осіб за кримінальні злочини, позначений у словенському законодавстві, як «ZOPOKD», від 23 липня 1999 року;

©Берзін П.С.

2) Зміни до зазначеного в п. 1 Закону про відповідальність юридичних осіб за кримінальні злочини, позначеного у словенському законодавстві як «ZOPOKD», від 11 лютого 2000 року;

3) Закон про внесення змін до зазначеного в п. 1 Закону про відповідальність юридичних осіб за кримінальні злочини, позначеного як «ZOPOKD», від 5 червня 2004 року; цей Закон, яким внесені зміни, позначений у словенському законодавстві, як «ZOPOKD-A»;

4) Закон про відповідальність юридичних осіб за кримінальні злочини, позначений у словенському законодавстві як «ZOPOKD-UPB1», який прийнятий 17 червня 2004 року та вступив у силу 9 вересня 2004 року; цей закон є «новою редакцією» зазначеного в п. 1 Закону від 23 липня 1999 року (ZOPOKD);

б) проступки:

- Зведений Закон про проступки (ZP-1-UPB8), що прийнятий Національним зібранням 1 лютого 2011 р. й Національної Асамблеї Республіки Словенія 30 березня 2011 р. (вступив у силу з 18 травня 2011 р.) та включає наступні законодавчі акти:

1) Закон про проступки (ZP-1) від 23 січня 2003 р.;

2) Закон про внесення змін та доповнень до Закону про проступки (ZP-1A) від 5 серпня 2004 р.;

3) Закон про внесення змін та доповнень до Закону про проступки (ZP-1B) від 5 травня 2005 р;

4) Закон про внесення змін та доповнень до Закону про проступки (ZP-1 C) від 14 квітня 2006 р.;

5) Поправки до зазначеного Закону про внесення змін та доповнень до Закону про проступки (ZP-1C) від 18 травня 2006 р.;

6) Закон про внесення змін та доповнень до Закону про проступки (ZP-1 D) від 10 листопада 2006 р.;

7) Закон про внесення змін та доповнень до Закону про проступки (ZP-1E) від 19 лютого 2008 р.;

8) Поправки до зазначеного Закону про внесення змін та доповнень до Закону про проступки (ZP-1E) від 29 лютого 2008 р.;

9) Закон про внесення змін до Закону про виконання кримінальних санкцій (ZIKS-1C) від 25 липня 2008 р.;

10) Закон про внесення змін та доповнень до Закону про проступки (ZP-1F) від 28 грудня 2009 р.;

©Берзін П.С.

11) Закон про протидію та запобігання корупції (ZIntPK) від 4 червня 2010 р.;

12) Закон про внесення змін та доповнень до Закону про проступки (ZP-1G) від 11 лютого 2010 р.

5.2. Основні положення, що стосуються поняття проступків та застосування санкцій за їх вчинення:

Кримінально-правові положення викладені в першій частині цього Зведеного Закону (назва частини: «Матеріально-правові положення»). У першій главі «Загальні положення» цього розділу закріплені основні положення для визначення проступків та санкцій за їх вчинення (ст. 1), межі застосування проступків й санкцій (ст. 2), нормативно-правові акти, якими передбачаються проступки (а саме: закони, постанови уряду, рішення органів місцевого самоврядування) (ст. 3), санкції, передбачені за вчинення проступку (ст. 4), а також положення про чинність нормативно-правових актів про проступки (ст. 5).

Слід відзначити, що згідно зі ст. 4 Закону передбачаються наступні санкції за вчинення проступку: штраф; попередження; нарахування штрафних балів за проступки, вчинені на автомобільному транспорті, для скасування водійського дозволу і заборона користуватися водійським дозволом; заборона керувати автотранспортним засобом; видворення іноземця за межі держави; конфіскація; виключення із процедури державної закупівлі; виховні заходи.

У другій главі «Проступок та відповідальність за нього» закріплюється визначення проступку (діяння, вчинене у порушення закону, постанов Уряду, рішень органів місцевого самоврядування, яке визначене як проступок, та передбачає відповідні санкції за його вчинення) (ст. 6), презумпція невинуватості (ст. 7), застосування положень Кримінального кодексу (зокрема, якщо зазначений Закон не передбачає іншого, то провадження в справах про проступки здійснюється з урахуванням змін Кримінального кодексу стосовно самооборони, крайньої необхідності, примусу, неосудності, умисних й необережних (недбалих) діянь, фактичної і юридичної помилки, вини, співучасті, часу й місця вчинення діяння) (ст. 8), положення про відповідальність особи за проступок (ст. 9), замах на злочин (ст. 10), співвідношення злочину та проступку (зокрема, у межах, коли вони можуть або не можуть утворювати сукупність) (ст. 11а), імунітет (ст. 12), визнання суб'єктами проступків юридичних осіб, індивідуальних приватних підприємців, фізичних осіб, які здійснюють самостійну діяльність, а також відповідальних

©Берзін П.С.

осіб у складі юридичних осіб (ст. 13, 14-15а), способів вчинення проступку (ст. 16).

У третій главі «Санкції за проступки» визначається зміст таких санкцій, як штраф (ст. 17), строки його сплати (ст. 18), примусового перебування під вартою (ст. 19), примусового стягнення штрафу (ст. 20), попередження (ст. 21), нарахування штрафних балів на автомобільному транспорті для скасування водійського дозволу і заборона користуватися водійським дозволом (ст. 22), заборона керувати автотранспортним засобом (ст. 23), видворення іноземця за межі держави (ст. 24), конфіскація (ст. 25), виключення із процедури державної закупівлі (ст. 25а), загальні правила стягнення штрафу (ст. 26), сукупність (ст. 27).

У четвертій главі визначаються положення про вилучення доходів, отриманих від вчинення проступку (ст. 28), у п'ятій главі – виховні заходи (ст.ст. 29-41), у шостій главі – положення про давність (ст.ст. 42-44).

5.3. Загальні висновки:

5.3.1. У Зведеному Законі про проступки критерії співвідношення (розмежування) проступку та злочину не визначені. Тому незрозуміло, як саме такі критерії мають бути визначені у нормативно-правових актах, якими передбачаються проступки (тобто законами, постановами уряду, рішеннями органів місцевого самоврядування).

5.3.2. Визначене у Зведеному Законі поняття проступку не дозволяє з'ясувати характер шкоди, що заподіюється вчиненим діянням та може вважатись критерієм розмежування проступку та злочину. Тому незрозумілим залишається співвідношення змісту такої шкоди з: а) порушенням вчиненим діянням «закону, постанов Уряду, рішень органів місцевого самоврядування»; б) зазначеними нормативно-правовими актами, що можуть визначати (визначають) зміст такої шкоди.

6. РЕСПУБЛІКА МАКЕДОНІЯ.

6.1. Загальні відомості про кримінальне та проступкове законодавство.

У Республіці Македонія чинними на сьогодні є наступні законодавчі акти, що передбачають відповідальність за:

а) злочини:

- Кримінальний кодекс Республіки Македонія, прийнятий 23 липня 1996 року;

©Берзін П.С.

б) проступки:

- Закон про проступки Республіки Македонія, прийнятий та опублікований 19 травня 2006 року, який вступив у силу 27 травня 2006 року.

6.2. Основні положення, що стосуються поняття проступків та застосування санкцій за їх вчинення:

Кримінально-правові приписи передбачені у «Загальних положеннях», що стосуються положень всього Закону (ст.ст. 1, 2), а також у його першій частині під назвою «Положення матеріального права» (ця частина містить у своєму складі окремі глави (наприклад: I) «Загальні положення»; II) «Проступок»; III) «Санкції, що застосовуються до повнолітніх осіб» та ін.).

У статтях, що включені у «Загальні положення» (ст.ст. 1, 2), визначаються загальні підстави застосування норм про проступки, застосування санкцій за них (ст. 1), застосування положень Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів (ст. 2). Зокрема, передбачається, що при визначенні злочину та проступку можуть застосовуватись загальні положення Кримінального кодексу Республіки Македонія (ч. 1 ст. 2), а також визначаються окремі положення Кримінально-процесуального кодексу, що підлягають застосуванню (ч. 2 ст. 2).

У статтях глави I «Загальні положення», включеної у зміст першої частини Закону («Положення матеріального права»), визначається зміст принципу законності при визначенні проступків та призначення санкцій за його вчинення (ст. 3); класифікація санкцій, передбачених Законом, а саме: санкції, що застосовуються до повнолітніх осіб, які вчинили проступок; санкції, що застосовуються до неповнолітніх, які вчинили проступок; санкції, що застосовуються до юридичних осіб, які вчинили проступок; спеціальні заходи, що застосовуються у разі вчинення проступку (ст. 4).

Різновиди вказаних санкцій визначені в інших статтях глав частини першої «Положення матеріального права». Наприклад, санкції, що застосовуються до повнолітніх осіб, у ст. 13 (включена у главу III першої частини) визначені наступним чином: штраф; попередження; припинення дії ліцензії; заборона експлуатації транспортного засобу; заборона займатися певною професією, діяльністю або виконувати певний обов'язок; видворення із країни; примусове лікування алкоголіків та наркоманів (осіб із залежністю). Стосовно неповнолітніх осіб, які вчинили проступки, визначені наступні різновиди санкцій: 1) дисциплінарний захід оголошення неповнолітньому догани або його направлення до дисциплінарного центру; 2) заходи активізації

©Берзін П.С.

нагляду з боку батьків або опікунів, членами іншої сім'ї або у соціальному інституті (ч. 1 ст. 34). У ч. 4 ст. 34 «заходи активізації нагляду» конкретизуються як: вибачитись перед особисто перед потерпілим; відшкодувати чи компенсувати шкоду, заподіяну проступком; регулярно відвідувати школу; присутність на робочому місці; готування до роботи, якій відповідають здібності чи фізична сила неповнолітнього; влаштуватись на роботу; заборона вживати алкогольні напої, наркотичні та інші психотропні речовини; утриматись від відвідування певних закладів або деяких подій; відвідати відповідний заклад охорони здоров'я або проконсультуватись у ньому; утриматись від спілкування з особами, які мають негативний вплив на його поведінку; пройти курс психофізіологічного лікування; підвищити кваліфікацію для зайняття певного робочого місця; отримати поради стосовно росподілу чи витрачання заробітної плати й інших доходів (такі заходи суд може призначити у будь-якій кількості, понад один).

У главі ІІ «Проступок» наводиться визначення проступку (як незаконного акту поведінки, ознаки якого визначені Законом про проступки та який тягне за собою відповідні санкції) (ст. 5); особливості проступкової відповідальності фізичної особи (ст. 6), юридичної особи (ст. 7), іноземної юридичної особи (ст. 8), інших осіб (зокрема, батьків, опікунів, відповідальних осіб у складі юридичної особи, індивідуальних підприємців) (ст. 9), офіційного державного чи місцевого органу (ст. 10); особливостей відповідальності за замах на вчинення проступку (ст. 11) та у разі вчинення проступку співучасниками (ст. 12).

6.3. Загальні висновки:

6.3.1. Визначення проступку як незаконного акту поведінки, ознаки якого визначені Законом про проступки та який тягне за собою відповідні санкції (ст. 5), не дозволяє з'ясувати зв'язок зазначеного «акту поведінки» з: а) особою, яка його здійснила; б) заподіянням шкоди певного виду, яка б дозволила відповісти на запитання про те, чи визнається такий «акт поведінки» суспільно небезпечним чи просто шкідливим; в) зміст (обсяг) вини особи при його здійсненні.

6.3.2. Закон про проступки визначає не визначає критерії співвідношення (розмежування) проступку та злочину. Проте цей Закон закріплює необхідність застосування відповідних положень Закону про проступки та Кримінального

©Берзін П.С.

кодексу (ст. 2), що можна визнати лише своєрідними загальними орієнтирами їх (проступку і злочину) «юридичних властивостей»[1] на нормативному рівні.

Використані джерела:

1. Тацій В.Я., Тютюгін В.І., Гродецький Ю.В., Байда А.О. Ще одна спроба «гуманізації» кримінального законодавства України // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2014. – № 1(2). – С. 312-330. – С. 328. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/2_21.pdf; Тацій В.Я., Тютюгін В.І., Гродецький Ю.В., Байда А.О. Дискусійні питання встановлення відповідальності за проступок // Вісник Національної академії правових наук України. – 2014. – № 2 (77). – С. 122-135. – С. 133.

2. Ћоровић Емир. Прекрашајно право (према Закону о прекршајима из 2013. године) – ауторизована предавања / Државни универзитет у Новому Пазару. – Нови Пазар, 2015. – 131 с. – С. 35-39.

3. Там само. – С. 35.

4. Таций В.Я., Тютигин В.И., Каплина О.В., Гродецкий Ю.В., Байда А.А. Ответственность за проступок: концептуальная модель // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2014. – № 1(2). – С. 48-85. – С. 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/2_5.pdf; Тацій В.Я., Тютюгін В.І., Гродецький Ю.В., Байда А.О. Дискусійні питання встановлення відповідальності за проступок // Вісник Національної академії правових наук України. – 2014. – № 2 (77). – С. 122-135. – С. 134.

5. Тацій В.Я., Тютюгін В.І., Гродецький Ю.В., Байда А.О. Ще одна спроба «гуманізації» кримінального законодавства України // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2014. – № 1(2). – С. 312-330. – С. 329. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/2_21.pdf; Тацій В.Я., Тютюгін В.І., Гродецький Ю.В., Байда А.О. Дискусійні питання встановлення відповідальності за проступок // Вісник Національної академії правових наук України. – 2014. – № 2 (77). – С. 122-135. – С. 133-134.

[1]Поняття «юридичні властивості злочину» у його формальному (нормативному) визначенні використовується у навчальній літературі [9].

©Берзін П.С.

6. Тацій В.Я., Тютюгін В.І., Гродецький Ю.В., Байда А.О. Ще одна спроба «гуманізації» кримінального законодавства України // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2014. – № 1(2). – С. 312-330. – С. 328. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/2_21.pdf; Тацій В.Я., Тютюгін В.І., Гродецький Ю.В., Байда А.О. Дискусійні питання встановлення відповідальності за проступок // Вісник Національної академії правових наук України. – 2014. – № 2 (77). – С. 122-135. – С. 133.

7. Банчук О.А. Законодавство про адміністративні делікти європейських держав: загальна характеристика // Адміністративне право і процес. – 2015. – № 1 (11). – С. 96-110; Адміністративне деліктне законодавство: Зарубіжний досвід та пропозиції реформування в України / Автор-упорядник О.А. Банчук. – К.: Книги для бізнесу, 2007. – 912 с.; Банчук А. Право об административных нарушениях: опыт стран Западной и Восточной Европы, требования Европейского Суда по правам человека и стандарты Совета Европы **[**Материал подготовлен для Офиса БДПИЧ ОБСЕ в Казахстане]. – 16 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pravo.org.ua/files/administr/covv/banchuk_pravo_adm_porush_rus.pdf

8. Йосипович И. Ответственность за военные преступления перед национальными судами в Хорватии // Международный журнал Красного Креста. – 2006 (март). – Том 88. – Номер 861. – С. 179-208. –С. 191.

9. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2015. – 528 с. – С. 69-70.

У статті наводиться переклад та загальна характеристика законодавства про проступки, що було прийняте у державах, які утворились на теренах колишньої Югославії (Республіка Сербія, Республіка Хорватія, Боснія і Герцеговіна, Республіка Словенія, Чорногорія та Республіка Македонія). Визначається зміст та структура таких положень зазначеного проступкового законодавства, як «проступок», «суб'єкт», «санкції».

У статті відтворюється переклад змісту структурних «компонентів» проступкового законодавства, прийнятого у державах, які утворились на теренах колишньої Югославії, понять «акт», «злочин», «проступок», «активна поведінка», «суб'єкт кримінального процесуального провадження про злочини», «суб'єкт процесуального провадження про проступки», «застосування

©Берзін П.С.

відповідальності», «поведінка», «відповідальність за неправомірні дії», а також концептуальних принципів проступкового законодавства, правил застосування санкцій за проступки.

Визначається структура проступкового законодавства, його окремих розділів, які визначають поняття проступку та санкцій за його вчинення.

Подається переклад поняття проступкової відповідальності та проступкових санкцій.

Крім цього, у статті визначається переклад поняття заходів правового впливу за вчинення проступків, а також питання встановлення комбінованих санкцій за їх вчинення. Автор також визначив переклад принципу гуманізації при визначенні у проступковому законодавстві держав колишньої Югославії санкцій за вчинення певних проступків.

Ключові слова: *проступок, ознаки, елементи, відповідальність, закон, Югославія, санкції, злочин.*

В статье представлен перевод и общая характеристика положений законодательства о проступках, принятого в государствах, образованных на территориях бывшей Югославии (Республика Сербия, Республика Хорватия, Босния и Герцеговина, Республика Словения, Черногория и Республика Македония). Определеяется содержание и структура таких положений указанного проступкового законодательства, как «проступок», «субъект», «санкции».

В статье воспроизводится перевод содержания структурных «компонентов» проступкового законодательства, принятого в государствах, созданных на территориях бывшей Югославии, понятий «акт», «преступление», «проступок», «активное поведение», «субъект уголовного процесуального производства о преступлениях», «субъект процесуального производства о проступках», «применение ответственности», «поведение», «ответственность за неправомерные действия», а также концептуальных принципов проступкового законодательства, правил применения санкций за проступки.

Определяется структура проступкового законодательства, его отдельных разделов, определяющих понятие проступка и санкций за его совершение.

Воспроизводится перевод понятия проступковой ответственности и проступковых санкций.

©Берзін П.С.

Кроме этого, в статье определяется перевод понятия мер правового воздейтсвия за совершение проступков, а также вопросы установления комбинированных санкций за их совершение. Автор также воспроизвел перевод принципа гуманизации при определении в проступковом законодательстве государств бывшей Югославии санкций за совершение определенных проступков.

Ключевые слова: *проступок, признаки, элементы, ответственность, закон, Югославия, санкции, преступление.*

The article presents a translation and general characteristics of the legal provisions of the misconduct's legislation of the states, wich formed on the territory of the ex-Yugoslavia (Republic of Serbia, Republic of Croatia, Bosnia and Herzegovina, Republic of Slovenia, Montenegro and Republic of Macedonia). The content and structure of the provisions of this misconduct's legislation as «misconduct», «person», «sanctions» are determined.

In the article presents a translation of maintenance of structural «components» of the misconduct's legislation of the states, wich formed on the territory of the ex-Yugoslavia, concepts «act», «crime», «misconduct», «active behavior», «subject, instituted criminal proceedings against for a crime», «subject, instituted proceedings against for misconduct», «dispatch responsibility», «behavior», «misconduct's responsibility» and concept principle misconduct's legislation, rules awarding sunction for misconduct.

In this article structure misconduct's legislation, its individual sections, which define the concept of misconduct and sanctions for misconduct are are determined.

The concepts of misconduct's responsibility and misconduct's sanctions are translated.

The concepts of application of measures of law influence for the feasance of misconducts and the questions of setting of the combined sanctions are translated.

The author translated the concepts of principle of humanizing at determination of sanctions in the misconduct's legislation of the states, wich formed on the territory of the ex-Yugoslavia.

Key words: *misconduct, features, elements, responsible, law, Yugoslavia, sanctions, crime.*

©Берзін П.С.